

Tomáš Richter

KOHO CHLÉB JÍŠ, TOHO PÍSEŇ ZPÍVEJ: KONFLIKTY VZNIKAJÍCÍ PŘI PROPOJENÍ PRÁVNÍ PRAXE S PRÁVNÍ TEORIÍ

Abstrakt: Cílem tohoto textu je upozornit na konflikty mezi etickými standardy právní praxe a etickými standardy akademické činnosti, k nimž dochází (či může docházet) v případech, kdy je právní praxe propojována s právní teorií v těze osobě – osobě praktikujícího právního teoretika. Článek popisuje typické příklady těchto konfliktů, zkoumá ekonomické důvody, z nichž k nim dochází, a mapuje četnost případů a organizační formy, v nichž k propojení právní teorie s právní praxí v České republice dochází. Na základě těchto pozorování článek demonstruje rizika, která pro akademickou integritu právní teorie z těchto konfliktů vyplývají, a hledá v inspiraci (především) zahraničními etickými standardy akademické činnosti možné způsoby, jak těmto rizikům čelit.

Klíčová slova: propojení právní teorie a praxe, akademická etika, advokátní etika, nezávislost akademického bádání, financování právní akademie v transformujících se zemích

ÚVOD

Z anekdotických pozorování české „právní krajiny“ je zjevné, že nezanedbatelná část autorů, kteří se z akademických pozic (či s akademickými ambicemi) vyjadřují k právu a jeho vývoji, je rovněž tou či onou formou činná v právní praxi. Můj osobní případ budiž toho dokladem nad jiné.

Toto propojení právní praxe s právní teorií přináší oběma disciplínám prospěch, zároveň však vytváří pro právní teorii a její integritu významná rizika. Tato rizika dosud nebyla v tuzemském diskursu popsána a nejsem si vědom toho, že by o nich – a o způsobech, jakými jim lze čelit – proběhla či probíhala diskuse. Účelem tohoto textu je takovou diskusi nastolit.¹

Text v první části představuje pět typických příkladů konfliktu, k nimž při propojení právní praxe s právní teorií může docházet. V části druhé je navozena a testována hypotéza, podle které se právní teoretikové dostávají do konfliktů tohoto druhu především v důsledku značné disproporce mezi příjmy, kterých v tuzemsku právníci dosahují při zaměstnání v akademickém prostředí, a příjmy, kterých lze dosáhnout v privátní právní praxi. Třetí část představuje výsledky empirické studie, jejímž cílem bylo zjistit, kolik z pedagogů čtyř českých státních právnických fakult je zároveň členy České advokátní komory. Část pátá popisuje typické organizační formy, jimiž je právní teorie s právní praxí propojována. Část šestá poměřuje přínosy a rizika propojení právní teorie s právní praxí, mj. též v kontextu toho, kterou z popsaných organizačních forem je právní praxe vykonávána. Část sedmá se stručně věnuje stávajícímu regulatornímu režimu, vztahujícímu se na řízení konfliktů vznikajících

¹ Především podoba textu byla přednesena na konferenci „Complex Law Teaching: Knowledge, Skills and Values“ v Olomouci v září 2012 pod názvem „He who pays the piper: Acknowledging and managing the conflicts involved in combining careers in legal academia and legal practice“. Za úvodní nasměrování v rešerších americké literatury vědčím profesoru Davidu Wilkinsovi z Harvard Law School. Za provedení empirického výzkumu členství pedagogů českých právnických fakult v advokátní komoře děkuji Martině Schützové a Jakubu Karfilátovi, za totéž ohledně Ústavu státu a práva AV ČR Elišce Novotné. Za poznámky děkuji dvěma anonymním recenzentům. Odpovědnost za veškeré případné chyby je má.

při kombinaci právní teorie s právní praxí, a část osmá přináší návrhy řešení stávajícího stavu a náměty do další diskuse.

PĚT HYPOTETICKÝCH PŘÍKLADŮ KONFLIKTU

Právník, kombinující angažmá v právní teorii s angažmá v právní praxi, se může dostat do řady situací, v nichž se etické příkazy jedné z jeho rolí dostanou do konfliktu s etickými příkazy jeho role druhé. Pro názornost následující diskuse a analýzy nabízím čtenáři v této části popis pěti hypotetických situací, v nichž k takovému konfliktu může docházet. Jak tomu u prózy bývá za časté, žádná z popsaných situací není a nemá být připisatelná konkrétním osobám, všechny jsou však inspirovány dlouhodobými pozorováními reálií tuzemského právního života a osobní participací na něm.

Příklad první: Právník s akademickými ambicemi, praktikující ve velké privátní praxi, napíše teoretický text kritizující právní postupy velké, státem vlastněné obchodní společnosti, jejíž aktivity mají současně značný vliv na výkon veřejné moci. Vedení privátní praxe, které usiluje o zakázky od kritizované společnosti, s právníkem neprodleně ukončí spolupráci. Na teze, naznačené v jeho textu, nenásleduje v dalším diskursu žádná odezva a téma, které právník nastolil, zapadne.

Příklad druhý: Právník s postavením významné autority v právní oblasti, které se teoreticky věnuje, je osloven se zakázkou vyhotovení právního posudku pro účely sporné právní otázky, která komplikuje obchodní transakci, jež se má na trhu odehrát, případně sporné právní otázky, na níž závisí rozhodnutí zvažovaného či již vedeného sporu. Právník zakázku přijme, jelikož řešení, které vyhovuje poptávající straně transakce či sporu, není v obecných rysech v rozporu s jeho akademickým názorem na správné řešení problému. Po vyhotovení posudku právník své závěry zpracuje do podoby akademického článku a předloží článek k publikaci v právním časopise, aniž v článku upozorní na to, že závěr, ke kterému dospěl, je výsledkem placené právní služby.

Příklad třetí: Právník s postavením významné autority v právní oblasti, které se teoreticky věnuje, zastupuje klienta v precedenčně důležitém sporu. Právník v průběhu zastupování dospěje k závěru, že argumentace, která – bude-li soudy akceptována – povede k vítězství klienta v dané věci, současně vyše právní odvětví na vývojovou trajektorii, kterou právník z akademického hlediska nepovažuje za žádoucí.

Příklad čtvrtý: Právník s postavením významné autority v právní oblasti, které se teoreticky věnuje, sleduje medializovaný soudní spor precedenčního významu a rozhodnutí, k nimž prozatím soudy ve věci dospěly, považuje za nesprávná. Vysloví proto v populárních médiích kritiku těchto rozhodnutí a nabídne opačnou argumentaci. Na vedení velké privátní praxe, s níž je právník asociován, se neprodleně obrátí nespokojené vedení jedné ze stran sporu, která měla z kritizovaných rozhodnutí prospěch a která je velkým soukromým zadavatelem právních služeb v oblastech, jimž se právní praxe věnuje. Právník ve své kritice ustane a řízení nadále probíhá bez jeho komentářů.

Příklad pátý: Právník – soudce soudu vysoké instance – mající postavení významné autority v právní oblasti, které se teoreticky věnuje, obdrží v rámci opravného prostředku od právního zástupce strany sporu právní argumentaci ohledně sporné právní otázky, která je po všech stránkách přesvědčivější než argumentace, kterou soudce opakovaně publikoval ve svých publikacích, na trhu značně rozšířených.

Jistě by bylo možno přijít i na další konfliktní situace – výše uvedený výčet není v žádném smyslu uzavřený. Některé z výše naznačených hypotetických konfliktů jsou eticky dramatictější než jiné (k jejich kategorizaci dospějeme v části šesté), v každém případě však jde o situace, jimž by se většina lidí „postižených“ akademickými ambicemi pravděpodobně raději *apriori* vyhnula, pokud by zde nebyl nějaký velmi silný důvod riskovat, že jim bude vystavena.

Mou hypotézou je, že tímto velmi silným důvodem jsou peníze, resp. akademičtější řečeno, náklady příležitostí výdělku, které úspěšným a velmi úspěšným teoretikům práva unikají v důsledku jejich rozhodnutí věnovat se akademické práci spíše než právní praxi.

VĚDCOVO DILEMA: VÝDĚLEK UŠLÝ V PRÁVNÍ PRAXI

Nemůže být pochybností o tom, že mezi příjmy, jichž lze dosáhnout v právní teorii, a příjmy, jichž by úspěšný právní teoretik mohl dosáhnout v právní praxi, je významný rozdíl ve všech tržních ekonomikách. To platí tím více, čím „snáze zpeněžitelné“ právní oblasti se právní teoretik ve svém výzkumu věnuje.

Akademické práci se patrně všude na světě věnují právníci, jejichž motivace je podstatně odlišná od motivací těch, kdož se věnují právní praxi² – a je to pravděpodobně k dobru obou disciplín. Problém nastává v okamžiku, kdy disproporce mezi příjmy právních teoretiků a právních praktiků dosáhne příliš vysoké míry. Jakkoli obě disciplíny potřebují právníky rozdílně motivované, obě – mají-li plnit svou společenskou roli – potřebují právníky nadprůměrně inteligentní a pracovitě.³ Neúnosná míra disproporce mezi příjmovými příležitostmi může – *ceteris paribus* – způsobit v extrému to, že právní teorii se v dané jurisdikci nebude věnovat ten typ talentu, jaký je k plnění její společenské role potřeba⁴. V méně extrémním případě pak může tato disproporce vyústit v situaci, kdy hledání dodatečných výdělků mimo akademickou sféru přeroste v principu v systematický nástroj (spolu)financování právní teorie,⁵ ovšem s důsledky, z nichž některé jsou popsány v hypotetických příkladech výše.

Jaká míra disproporce mezi příjmovými příležitostmi je již „neúnosná“ je otázkou z povahy věci spekulativní a subjektivní, mou tezí však je, že stávající stav v České republice se této míře povážlivě blíží.

Provést srovnání příjmových příležitostí v právní teorii a právní praxi není na celorepublikové úrovni prakticky vůbec možné, především proto, že trh právních služeb je napříč republikou velmi nehomogenní a negeneruje žádné ověřitelné informace o výdělcích advokátů a advokátních koncipientů. K empirickému srovnání se tak nabízejí velká města, mezi nimiž

² Rory Little hovoří o právnících, kteří směřují k akademické kariéře, jako o „spontánních teoreticích“ („compulsive scholars“). LITTLE, R. K. Law Professor as Lawyers: Consultants, Of Counsel, and the Ethics of Self-Flagellation, 42 S. Tex. L. Rev. 345 (2001), s. 347.

³ V právní praxi se k úspěchu v mixu těchto vlastností vyžaduje patrně spíše mírná převaha pracovitosti, v právní akademii zřejmě spíše mírná převaha inteligence, to ovšem nemění nic na tom, že špičkové právnícké fakulty v principu na pracovním trhu soutěží o velmi podobný druh talentu, jaký k úspěchu potřebují špičkové privátní právní praxe.

⁴ Srov. § 1 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v platném znění. Mezi nefinanční faktory, odrazující jinak spontánní teoretiky od akademické kariéry, lze počítat např. pochybnosti o intelektuální kvalitě či etické integritě prostředí, v němž je teorie oboru v dané zemi provozována.

⁵ Tento postřeh učinil, byť v jiném historickém a ekonomickém kontextu, Norman Redlich. REDLICH, N. Professional Responsibility of Law Teachers, 29 Clev. St. L. Rev. 623 (1980), s. 628.

v tomto ohledu vyniká dvěma skutečnostmi Praha: zaprvé tím, že zde je univerzita, mající plně akreditovanou právnickou fakultu, a za druhé především tím, že zde jako v jediném velkém českém městě funguje relativně přehledný a likvidní pracovní trh s praktikujícími právníky, generující relativně spolehlivé informace o příjmech v jednotlivých úrovních seniority.⁶ Jedná se přirozeně o specifický segment trhu – ten, který lze s mírnou nadsázkou i v místních podmínkách nazvat jako „Big Law“⁷ – tedy o segment velkých právních kanceláří, věnujících se převážně obchodněprávním agendám. Je to nicméně právě tento segment trhu, s nímž české právnické fakulty soutěží o talent, resp. s nímž by o talent nutně soutěžily, pokud by měly důsledně sledovat aspirace, vytýčené jim zákonodárcem v § 1 zákona o vysokých školách.

Vytýčíme-li jako srovnávané ukazatele příjmy pedagogů Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze na straně jedné a příjmy právníků, praktikujících ve velkých pražských obchodněprávních kancelářích na straně druhé, narazíme ještě na dvě další obtíže. Zaprvé, veřejně dostupný vnitřní mzdový předpis Univerzity Karlovy⁸ nerozlišuje mezi jednotlivými fakultami, pro účely odhadu skutečné výše mzdy pedagogů PrF UK na jednotlivých stupních seniority je tedy jen nedokonalých vodítkem.⁹ Za druhé, výzkumné zprávy společnosti Globe White Page Ltd. jsou sice vyřešeršovány poměrně precizně, konkrétní údaje obsažené v jednotlivých výzkumných zprávách jsou však k dispozici pouze platícím zákazníkům agentury.¹⁰

Za daných okolností je nutné omezit se zde na konstatování, že údaje z právního trhu potvrzují intuici o existenci značné disproporce mezi příjmy právních pedagogů, jak na ně lze usuzovat z vnitřního mzdového předpisu Univerzity Karlovy, a příjmy právníků praktikujících na pražském právním trhu v segmentu „Big Law“, s následujícími pozorovatelnými jednotlivostmi a trendy:

- na juniorní (vstupní) úrovni v obou disciplínách¹¹ jsou rozdíly v příjmech relativně nižší, i když významné;
- na seniorní úrovni v obou disciplínách¹² jsou rozdíly v příjmech velmi signifikantní;
- dosažení seniorní úrovně přitom trvá v právní teorii podstatně déle, než v právní praxi;¹³
- tlak na snížení růstu příjmů v právní praxi, vyvolaný tlakem na ceny právních služeb po roce 2008, je sice významný, jeho efekty jsou však ve vztahu k segmentu právní teorie

⁶ Výzkumu výdělků na pražském právním trhu se již po mnoho let věnuje konzultační společnost Globe White Page Ltd.

⁷ Srov. RIBSTEIN, L. The Death of Big Law, 2010 *Wis. L. Rev.* 749 (2010).

⁸ Srov. V. úplné znění Vnitřního mzdového předpisu Univerzity Karlovy v Praze (včetně příloh), Příloha č. 1, k dispozici na www.cuni.cz.

⁹ Agregované údaje o průměrných příjmech akademických pracovníků pražské právnické fakulty v jednotlivých úrovních seniority jsou uvedeny ve Výroční zprávě o činnosti za rok 2010, s. 56, viz <http://www.prf.cuni.cz/deska/index.php>.

¹⁰ Srov. <http://www.legalmarketintelligence.com/ReportsAvailable.aspx>.

¹¹ Pro odvětví právní teorie se juniorní (vstupní) úrovní rozumí akademický pracovník v prvním roce po ukončení studia, tedy asistent v mzdové třídě AP 1; pro právní praxi advokátní koncipient v prvním roce koncipientské praxe.

¹² Pro odvětví právní teorie se seniorní úrovní rozumí profesor, tedy akademický pracovník v mzdové třídě AP 4; pro právní praxi nekapitálový partner [srovnání s kapitálovými partnery (*equity partners*) není na místě, jelikož tyto praktikující právníci nesou riziko finanční ztráty z podnikání, což je element nesouměřitelný s postavením akademického pracovníka].

¹³ Tento závěr je spekulativní a nevyplývá z citovaných zdrojů, z anekdotických pozorování nicméně usuzují, že kariérní postup z pozice juniorního pedagoga na pozici profesora trvá v českých podmínkách zpravidla zhruba dvakrát déle než kariérní postup z pozice juniorního koncipienta na pozici nekapitálového partnera.

pravděpodobně neutralizovány rozpočtovými restrikcemi, které na odvětví státního vysokého školství dopadají.¹⁴

Ostatně i bez přístupu k detailům o příjmech na právním trhu lze na mnohé usuzovat z prostého porovnání vnitřního mzdového předpisu Univerzity Karlovy a statistických údajů o průměrné mzdě v Praze. Ta dle údajů Českého statistického úřadu činila v naposledy sledovaném období cca 32 000 Kč brutto měsíčně,¹⁵ což je příjem představující horní hranici rozpětí (druhé nejvyšší) mzdové třídy AP 3 a významně přesahující spodní hranici (nejvyšší) mzdové třídy AP 4 vnitřního mzdového předpisu Univerzity Karlovy.

Za navozeného stavu příjmové disproporce mezi právní teorií a právní praxí by nepřekvapilo, kdyby nikoli zanedbatelná část právních pedagogů hledala dodatečné příjmy mimo akademickou sféru. Údaje, na nichž by takovou hypotézu bylo možno testovat, v podstatě nejsou k dispozici, jako hrubá prvotní indikace však může posloužit alespoň zjištění, zda a v kolika případech jsou pedagogové tuzemských právnických fakult členy České advokátní komory.

ČETNOST VÝSKYTU PRÁVNÍCH TEORETIKŮ V PRÁVNÍ PRAXI

Z výzkumu provedeného v srpnu 2012 porovnáním veřejně dostupných přehledů pedagogických pracovníků čtyř státních právnických fakult s veřejně dostupnými seznamy advokátů a advokátních koncipientů, vedenými Českou advokátní komorou, vyplývá mimo jiné, že:

- advokáty nebo advokátními koncipienty je cca 24 % všech pedagogických pracovníků českých právnických fakult;
- mezi profesory činí tento podíl cca 28 %, mezi docenty cca 23 % a mezi asistenty a odbornými asistenty rovněž cca 23 %;
- nejvyšší podíl advokátů mezi profesory vykazuje s 50 % olomoucká právnická fakulta;
- nejnižší podíl advokátních koncipientů a advokátů mezi asistenty a odbornými asistenty vykazuje s cca 7 % rovněž olomoucká právnická fakulta;
- různé právní obory vykazují významně odlišné podíly advokátů a advokátních koncipientů na celkovém počtu pedagogů; a
- pražská právnická fakulta, použitá jako srovnání s pražským právním trhem v předešlé části, vykazuje nadprůměrné hodnoty u profesorů (cca 33 %) a asistentů a odborných asistentů (cca 27 %) a průměrnou hodnotu u docentů (cca 23 %).¹⁶

Při interpretaci výše uvedených dat je třeba postupovat obezřetně.

Zaprvé, data nepochybně vykazují určitou chybovost v důsledku shody jmen.¹⁷ Za druhé, prvenství olomoucké fakulty mezi profesory – advokáty je velmi pravděpodobně statistickým zkresením, způsobeným velikostí vzorku, tj. nízkým celkovým počtem profesorů na této

¹⁴ Tento závěr je spekulativní a nevyplývá bez dalšího z citovaných zdrojů, je však evidentní, že zatímco po prudké kontrakci právního trhu v období bezprostředně po roce 2008 došlo k jistému uvolnění a opětovnému zvýšení dynamiky růstu příjmů, vnitřní mzdový předpis Univerzity Karlovy nebyl změněn od poloviny roku 2007.

¹⁵ Srov. http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/regiony_mesta_obce_souhrn.

¹⁶ Kompletní údaje jsou uvedeny v číselné příloze. Situace v Ústavu státu a práva AV ČR se v tomto ohledu od situace na právnických fakultách podstatně neodlišuje, přičemž podíl aktivních členů advokátní komory na všech zaměstnancích se pohybuje okolo 1/3, s mírnými odchylkami v jednotlivých odděleních ústavu.

¹⁷ Ta však poněkud překvapivě nebyla zjištěna jako příliš vysoká.

fakultě. Poslední místo téže fakulty mezi asistenty a odbornými asistenty lze pravděpodobně přičítat podmínkám na místním pracovním trhu spíše než čemukoli jinému. Za třetí, a to je výhrada nejpodstatnější, prostá skutečnost, že právní teoretik je zapsán v seznamu advokátů či advokátních koncipientů, nemusí sama o sobě znamenat, že ve skutečnosti konsistentně dosahuje touto činností příjmů podstatných ve vztahu k příjmům z činností akademických. V tomto smyslu pravděpodobně výše uvedená data mírně „přestřelují“. Na druhou stranu nejsou ovšem nemyslitelné ani případy právních teoretiků, kteří odvozují z činností, majících povahu právní praxe či úzkou spojitost s ní, podstatnou část svých příjmů, aniž by byli vedeni v seznamu advokátů či advokátních koncipientů. V důsledku těchto činností data dovozená ze seznamů vedených Českou advokátní komorou naopak pravděpodobně „podstřelují“. Kvantifikovat tyto dva protichůdné vlivy je zjevně nemožné, pro další účely však budu vycházet z hypotézy, že podstatné příjmy z neakademických činností odvozuje nejméně 1/4 všech pedagogů, přičemž dále platí, že

- ve „snadno zpeněžitelných oborech“, jak jsem je výše nazval, může být tento podíl podstatně vyšší než v oborech zpeněžitelných obtížněji,¹⁸ a dále že
- v některých oborech nezanedbatelná část vlivných akademických autorit vůbec na právnických fakultách nevyučuje.

Mohl-li tedy např. Robert McKay v roce 1971 při pohledu na americkou „právní krajinu“ konstatovat, že:

„případy právních pedagogů, kteří jsou ochotni prodávat své názory na kontroverzní otázky, jsou naštěstí zřídka. Nezbytnost objektivy ve výzkumu a v mimouniverzitních projevech (včetně expertních svědectví) je zjevná. Ochrana před těmi několika, kdož jsou ochotni podřývat tyto standardy, není jednoduchá; cti dbalá většina ale může přinejmenším vyžadovat, aby jasně a veřejně identifikovali možné příčiny konfliktu nebo zvláštní zájmy“,¹⁹

obávám se, že situaci v České republice v roce 2012 by bylo třeba hodnotit mnohem zdrženlivěji.

Bez ohledu na to, zda právní teoretik „prodává své názory na kontroverzní otázky“, řečeno přísnými slovy profesora McKaye, jako člen advokátní komory či jinak, je pro účely zkoumání konfliktů, které při tom mohou vznikat, podstatná organizační forma, ve které tak činí. Ve skutečnosti jsou otázky organizační formy, v níž se právní teorie s praxí stýká a mísí, pro účely tohoto článku podstatnější, než většina dalších zkoumaných aspektů.

ORGANIZAČNÍ FORMY PROPOJENÍ PRÁVNÍ TEORIE S PRÁVNÍ PRAXÍ

V obecné rovině si lze představit, a v praxi pozorovat, tři základní organizační formy propojení právní teorie s právní praxí. Pro účely tohoto textu je budu označovat jako

- *ad hoc* modus;

¹⁸ Jako příklad prvního jevu lze uvést katedru finančního práva a finanční vědy pražské fakulty, kde z osmi vyučujících jen jeden není veden v seznamu České advokátní komory. Jako opačný případ lze uvést katedry evropského práva, teorie práva a právních dějin nebo politologie a společenských věd olomoucké fakulty, mezi jejichž vyučujícími není v seznamech České advokátní komory veden ani jeden. Intuici o „snadno zpeněžitelných oborech“ se ovšem vymyká i olomoucká katedra obchodního práva a mezinárodního práva soukromého, z jejichž členů není v seznamech České advokátní komory rovněž veden žádný.

¹⁹ MCKAY, R. B. Ethical Standards for Law Teachers, 25 *Ark. L. Rev.* 44 (1971–1972), s. 60–61.

- permanentní modus samostatný a
- permanentní modus v asociaci s privátní právní praxí.

Ad hoc modus je přesně tím, co značí jeho název. Tedy formou propojení právní teorie s právní praxí, kdy právní teoretik příležitostně akceptuje placené, zpravidla konzultační zakázky, které však aktivně nevyhledává, a jakkoli je příjem z nich vítaným dodatečným příjmem jeho osobního rozpočtu, není příjmem předem kalkulovaným a akutně postrádaným v případě, pokud nebude v očekávaném objemu realizován. Tento modus pravděpodobně nevyžaduje advokátní licenci.

Jako *permanentní modus samostatný* označuji takovou formu propojení právní teorie s právní praxí, při níž právní teoretik samostatně aktivně vyhledává placené zakázky, s příjmem z nich předem kalkuluje ve svém osobním rozpočtu a v případě, že takový příjem nebude v očekávaném objemu realizován, bude akutně postrádán, jelikož spotřební standard nebo minulá investiční rozhodnutí právního teoretika nelze pokrýt z jeho akademických příjmů. Tento modus pravděpodobně vyžaduje, aby právní teoretik disponoval advokátní licenci, pokud ji však nemá, je to spíše problémem regulace poskytování právních služeb než problémem akademické etiky.

Konečně jako *permanentní modus v asociaci s privátní právní praxí* označuji takovou formu propojení právní teorie s právní praxí, při níž právní teoretik poskytuje na trvalé, zpravidla výhradní bázi, placené, zpravidla konzultační služby právní praxi, s níž je pro tyto účely viditelně asociován. Do jaké míry jsou příjmy z této činnosti pro právního teoretika postradatelné závisí na individuální situaci. Jde-li však o asociaci výhradní, lze rozumně očekávat, že jsou v poměru k jeho ostatním příjmům podstatné a jejich výpadek by byl akutně postrádán. Zda tento modus vyžaduje advokátní licenci či nikoli, závisí na okolnostech dané situace a na tom, zda právní teoretik poskytuje své služby právní praxi toliko interně či zda vystupuje přímo vůči jejím klientům.

Při dlouhodobém anekdotickém pozorování situace v tuzemské právní teorii lze opakovaně narazit na všechny tři výše uvedené mody, v posledních letech lze však, alespoň v segmentu „Big Law“, pozorovat zjevný trend k modu třetímu – tedy k modu permanentní asociace s privátní právní praxí.

PŘÍNOSY A RIZIKA PROPOJENÍ PRÁVNÍ TEORIE S PRÁVNÍ PRAXÍ

Přínosy

Propojení právní teorie s právní praxí může přinášet právní teorii mnoho dobrého.

Předně, což platí především o pozitivně-právních disciplínách, rozumná míra sejetí s praxí přináší právnímu teoretiku neocenitelné podněty pro jeho výzkumnou agendu (a samozřejmě i pro výuku). Ví-li, s jakými problémy se praxe ve skutečnosti potýká, může právní teoretik na tyto problémy zaměřit svou výzkumnou činnost. Bez ohledu na kvalitu svých výstupů si tak teoretik může být přinejmenším jist tím, že se ve své akademické činnosti zabývá pro praxi relevantními tématy.

V modu asociace s privátní právní praxí může toto propojení rovněž působit do určité míry kultivačně. Ve srovnání s mody samostatné činnosti lze očekávat, že zavedené právní praxe budou dbát na vyloučení střetu zájmů a další modalities advokátní etiky, jichž si příležitostně (či samostatně) praktikující právní teoretik nemusí nutně být v plné míře vědom.

Modus asociace s privátní právní praxí zajišťuje rovněž ve srovnání s mody samostatné činnosti alespoň minimální míru transparentnosti. Jakkoli jsou všechny advokátní praxe vázány pravidly důvěrnosti ohledně klientských věcí, z povahy praxe zejména velkých advokátních kanceláří plyne, že jejich mandáty jsou často veřejně známé, pokud ne v detailu, pak alespoň v obecné rovině, a dále v rovině povahy práce a klientely, jimž se tyto kanceláře věnují. Zveřejněná asociace právního teoretika s určitou privátní právní praxí dovoluje proto usuzovat na potenciální klientské vlivy, kterým může tento teoretik ve svém výzkumu podléhat.

Konečně – a tento element by měl být postaven na místo první – v zemích, v nichž univerzity nejsou schopny nebo ochotny vyplácet právním teoretikům mzdy v rozumné proporcii k příjmům dosažitelným v právní praxi, umožňuje propojení právní teorie s právní praxí univerzitám získat k akademické práci (byť na bázi částečných úvazků) právníky, které by tyto univerzity jinak na pracovním trhu jednoduše získat nemohly.

Rizika

Propojení s právní praxí však přináší i rizika, z nichž některá jsou v extrému neslučitelná s posláním a etickými příkazy akademické činnosti.

Právní praktik (advokát) poskytující právní službu je ve vztahu ke klientu povinen „využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné“.²⁰ Americká literatura v této souvislosti přílehavě hovoří o etickém standardu „horlivého zástupce“ (*zealous advocate*),²¹ nebo o povinnosti „konstruovat přesvědčivé argumenty, kterými bude dosaženo příznivých výsledků pro klienty.“²²

Etické povinnosti právního teoretika jsou ovšem diametrálně odlišné. Stejně jako je tomu u akademických pracovníků v jiných oborech je jeho rolí a posláním (odůvodňujícími akademickou svobodu, jíž požívá),²³ hledání pravdy v oboru, kterému se věnuje. Robert McKay formuloval příslušný etický standard příkazem:

„Právní pedagog je povinen ve své akademické produkci a veřejných vyjádřeních dodržovat nejvyšší standard nezávislého hledání pravdy a otevřeně vyjavit veškeré osobní předpojatosti či zájmy ve věci, které se jeho akademické práce týká.“²⁴

Rebecca Eisenberg formulovala úlohu právních teoretiků, odůvodňující jejich akademickou svobodu, jako povinnost „říkat, co o věcech soudí, a to beze strachu a bez nadřívání,“ a pokračovala trefným konstatováním, že „výkon advokacie v právním systému vyžaduje oddanost zájmům klienta. Tyto zájmy se ovšem budou jen zřídka náhodou dokonale překrývat s pečlivě promyšleným a plně vyjádřeným výsledkem akademické analýzy, a to i kdyby taková analýza spočívala na zřetelném politickém názoru.“²⁵

²⁰ Srov. § 16 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění.

²¹ FALLON, R. H. Scholars' Briefs and the Vocation of a Law Professor, *Journal of Legal Analysis*, 2012 (v tisku), k dispozici na www.ssrn.com, s. 15.

²² EISENBERG, R. S. The Scholar as Advocate, 43 *J. Legal Educ.* 391 (1993), s. 393.

²³ Srov. § 4 zákona o vysokých školách.

²⁴ MCKAY op. cit. v pozn. 19 výše, s. 47.

²⁵ EISENBERG op. cit. v pozn. 22 výše, s. 393, 396.

Richard Fallon vyjmenovává tři základní etické příkazy akademické činnosti: příkaz osobní odpovědnosti za výsledky výzkumu, příkaz věrohodnosti a příkaz konfrontace.²⁶ Příkaz věrohodnosti (*trustworthiness*) přitom od právního teoretika vyžaduje, aby byl sám upřímně přesvědčen o pravdivosti svých tvrzení a argumentů a aby je formuloval způsobem, jehož záměrem není zmást čtenáře, pokud jde o vztah k jiným argumentům nebo důkazům.²⁷ Příkaz konfrontace (*confrontation*) pak dle Fallonovy formulace zavazuje právního teoretika k tomu, aby upřímně vyjevil problematické aspekty své argumentace tím, že je sám konfrontuje s nejméně významnými nesamozřejmými, ale možnými protiargumenty, které se nabízejí. „Akademický pracovník by neměl opomenout zmínit protiargumenty, které by ostatní mohli rozumně považovat za významné, pokud by o nich věděli nebo pokud by na ně pomyslili. Co více, akademický pracovník by měl uvést protiargumenty tak zřetelně a férově, jak je toho schopen, než uvede konečné důvody, pro něž je neshledává přesvědčivými.“²⁸

Z takto formulovaných etických zásad akademické činnosti v oblasti právní teorie (o jejichž univerzalitě nemám pochybnosti) je patrné, že právní teoretik kombinující akademickou činnost s právní praxí se snadno může dostat do situace, kdy se etické příkazy jeho akademické role ocitnou ve více či méně vyhraněném konfliktu s etickými příkazy jeho role advokáta či advokátního koncipienta. Příklad třetí, uvedený v úvodu tohoto textu, je extrémním příkladem konfliktu neřešitelného (resp. řešitelného pouze opuštěním akademické role či složením běžícího klientského mandátu), ostatní příklady odhadují méně extrémní, na každý pád však nežádoucí konflikty mezi etickými standardy akademické práce a etickými standardy (či alespoň komerční realitou) právní praxe.

Ve své výstižné kategorizaci problémů a přínosů propojení právní praxe a právní teorie identifikovala Rory Little dva problémy, jež osobně považuji za nejzávažnější: problém zkreslení/podjatosti výzkumu (*distortion/bias*), a problém umlčení výzkumu či akademického komentáře (*silencing*).²⁹ Příklad druhý a pátý v úvodu článku jsou příklady (skutečného nebo hrozícího) zkreslení/podjatosti. Příklad první a čtvrtý jsou příklady umlčení, a to vnějšího umlčení *ex post*. Potenciálně stejně nebezpečným druhem umlčení je však sebeumlčení praktikované *ex ante*: právní teoretik, jehož osobní rozpočet je závislý na příjmech z právní praxe, může začít provozovat autocenzuru, pokud jde o výběr témat, jimž se ve svém výzkumu bude věnovat, tzn. že může mít tendenci vyhýbat se kontroverzním tématům, která by mohla popudit jeho současné či potenciální klienty.³⁰

Pominuty by přitom neměly být vlivy organizační formy, v níž konkrétní právní teoretik propojuje akademickou činnost s praxí. Ve spektru modů (a) *ad hoc* samostatný, (b) permanentní samostatný, a (c) permanentní v asociaci s privátní právní praxí je evidentní, že spolu s přibývajícímí písmeny abecedy klesá vliv právního teoretika na to, jakým klientům a jakým mandátům se bude (muset) v praktické části své činnosti věnovat. Pokud tedy nedávno pozorovaný tržní pohyb směrem k modu (c) může v určitém směru znamenat kultivaci a zvýšenou transparentnost způsobů, jimiž je v tuzemsku právní teorie s právní praxí kombinována, znamená tento trend zároveň zvýšené ohrožení standardů akademické etiky a zřejmě i zvý-

²⁶ FALLON op. cit. v pozn. 21 výše, s. 16 a násl.

²⁷ Ditto, s. 18.

²⁸ Ditto, s. 20.

²⁹ LITTLE op. cit. v pozn. 2, s. 369 a násl.

³⁰ Ditto, s. 370.

šenou hrozbu problémů zkreslení/podjatosti a umlčení akademického výzkumu v oborech, v nichž je trend pozorován.

REGULACE KONFLIKTŮ VZNIKAJÍCÍCH PŘI PROPOJENÍ PRÁVNÍ TEORIE A PRAXE

V pravidlech „*hard law*“ nenalezneme v tuzemsku nic, co by výše popsané konflikty tlumilo či jakkoli jinak regulovalo. Naopak. Právní regulace obou hlavních profesí, v nichž se právní praxe provozuje – tedy advokacie a soudnictví – regulovaným osobám bez dalšího umožňuje provozovat akademickou činnost na výdělečné bázi. V regulaci advokacie šlo dlouho o jedinou přijatelnou výjimku exkluzivity advokátní licence,³¹ v regulaci výkonu funkce soudce jde dosud (z pochopitelných důvodů) o výjimku v podstatě jedinou.³² Umožňuje-li zákonodárce příslušníkům regulovaných právních profesí bez dalšího vykonávat vedle jejich profese též akademické činnosti, vychází pravděpodobně z předpokladu, že z této kombinace nemohou vzniknout konflikty hodné zřetele, nebo vzniknou-li, předpokládá zřejmě bez dalšího, že budou bez výjimky vyřešeny ve prospěch povinností uložených předpisy o advokacii a soudnictví. Jelikož o první možnost se zjevně jednat nemůže, musí jít o možnost druhou – zákonodárce tedy (být implicitně) akceptuje, že etické příkazy akademické činnosti budou v případě konfliktu vždy podřízeny etickým příkazům regulovaných profesí.³³

Pokud jde o pravidla „*soft law*“, ta jsou dosud v tuzemsku relativně zanedbávaným nástrojem akademické seberegulace.³⁴ Přesto však jistá, byť v diskutovaném kontextu zjevně nikoli dostatečná vodítka jednání nabízejí.

Tak např. Vzorový Etický kodex pro akademické pracovníky vysokých škol, schválený na 5. zasedání sněmu Rady vysokých škol 17. května 2007³⁵, požaduje, aby akademický pracovník vysoké školy

- si uvědomoval svoji odpovědnost za objektivitu, spolehlivost a přesnost svého bádání a respektoval meze používaných metod (čl. III/3);
- při zveřejňování svých poznatků a výsledků dbal na jejich úplnost, ověřitelnost a objektivní interpretaci (čl. III/4);
- odmítl vypracovat vědecké, odborné nebo umělecké stanovisko, jestliže by závěry mohly být ovlivněny jeho osobním zájmem, nebo na tuto skutečnost jasně upozornil; vystříhal se jakýchkoliv vědomých střetů zájmů (čl. III/17); a
- expertní stanoviska zpracovával zodpovědně a vždy jen z tematické oblasti svého oboru; nepodléhal přitom vnějším tlakům (čl. III/18).

Etický kodex akademických a odborných pracovníků Masarykovy univerzity ze dne 14. 5. 2008³⁶ akademickým a odborným pracovníkům univerzity ukládá m.j.:

³¹ Srov. § 5 zákona o advokacii.

³² Srov. § 85 zákona č. 8/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění.

³³ To je z pohledu uživatelů služeb obou profesí nepochybně žádoucí výsledek, je však velmi pochybné, zda je to žádoucí výsledek rovněž z hlediska funkcí, jež má právní teorie ve společnosti plnit.

³⁴ Srov. TELEČ, I. Etické kodexy vysokých škol, Jiné právo, 22. března 2010, k dispozici na <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/03/ivo-telec-eticke-kodexy-vysokych-skol.html>.

³⁵ K dispozici na <http://www.slu.cz/slu/cz/dokumenty/eticke-kodexy/10p6etickykodex>.

³⁶ K dispozici na http://www.muni.cz/general/legal_standards/ethics_code?lang=cs.

- vnitřní poctivost při vlastní výuce a výzkumné a vývojové práci (čl. 2(2)(e));
- odpovědnost za kvalitu a hodnověrnost výsledků své výzkumné a vývojové činnosti (čl. 4(2)(b));
- nepředpojatost při výzkumu (čl. 4(3)(b)) a korektnost interpretace výsledků výzkumu a vývoje (čl. 4(3)(d)); nebo
- odpovědnost za pravdivost údajů a korektnost interpretací předkládaných v rámci zveřejnění či uplatnění výsledků (čl. 7(4)(b)).

Nabízí se přirozeně otázka, nakolik jsou tato pravidla právními teoretiky, činnými též v právní praxi, internalizována.³⁷ Chovám však jistou naději, že čtena v kontextu standardů akademické etiky, prezentovaných v předcházející části tohoto textu, by mohla v některých očích nabýt nového významu a nové naléhavosti.

ZÁVĚREČNÉ ÚVAHY A NÁMĚTY

Tento článek nenabídl příliš povzbudivé čtení. Jeho tezí je, že v důsledku hrubé disparity mezi příjmy, které lze v tuzemsku dosáhnout v právní teorii, a příjmovými příležitostmi, které se úspěšným právním teoretikům (zejména ve „snadno zpeněžitelných“ právních oborech) otevírají v právní praxi, lze důvodně usuzovat na to, že nikoli nepodstatná část výzkumu, který česká právní teorie produkuje, může být zasažena konflikty, jež kombinace právní teorie s právní praxí navozuje. Ve vybraných oborech, zejména oborech obchodně- a finančně-právních, je legitimní nastolit otázku, zda je česká právní teorie za stávajícího stavu propojení teorie s praxí vůbec schopna produkovat nezávislý akademický výzkum.

Jednou z možných reakcí je označit tento stav za selhání veřejné moci, která „sklízí, co zasela.“ Není-li ochotna poskytnout právníkům fakultám veřejných univerzit financování, které by jim umožnilo alespoň důstojně participovat (ne-li již úspěšně soutěžit) na relevantním pracovním trhu,³⁸ nemůže se divit, že realita jejich vědecké produkce zůstává pozadu za aspiracemi, jež jsou jim uloženy ustanovením § 1 zákona o vysokých školách. Jak výstižně praví americká Deklarace principů akademické svobody a zaměstnávání akademických pracovníků z roku 1915:

„Je-li vzdělání úhelným kamenem struktury společnosti a je-li pokrok ve vědeckém poznání esencí civilizace, pak na máločem záleží více, než na zvyšování důstojnosti vědeckého stavu, s cílem přivést k tomuto povolání muže [a ženy, *přidáno autorem*] s nejlepšími schopnostmi, solidním vzděláním a pevným a nezávislým charakterem. To je o to důležitější, že peněžní odměny v této profesi nedosahují, a nepochybně nikdy nebudou dosahovat, výše odměn, jichž dosahují lidé úspěšní v jiných profesích. Podle našeho názoru není žádoucí, aby lidé byli přitahováni k vědeckému povolání toliko vyšší ekonomické odměny, kterou nabízí; je ale o to důležitější, aby do profese byli přitahováni jistotou důstojné a bezpečné pozice a svobodou čestně a v souladu s jejich svědomím vykonávat onu důležitou úlohu, kterou jim povaha vědeckého povolání ukládá. [...] K řádnému výkonu této úlohy je nezbytné (mezi jiným), aby univerzitní pedagog byl izolován před ekonomickými motivy nebo pobídkami k tomu, aby zaujímal nebo vyjadřoval jakékoli závěry, které nejsou opravdovým a nezkriveným výsledkem jeho bádání, nebo bádání jeho kolegů. [...] V rozsahu, v němž jsou akademičtí

³⁷ Počáteční, méně ambiciózní otázkou by možná mělo být, nakolik jsou jim tato pravidla vůbec známa.

³⁸ A není-li ani schopna či ochotna vytvořit férové podmínky pro vznik fakult soukromých – srov. např. NĚMEČEK, T. Tři fakulty stačí, drahoušku, *LN Akademie*, 14. 2. 2012, nebo RYCHLÍK, M. Proč v Česku nevzniknou první soukromá „práva“, 28. 2. 2012, www.ceskapozice.cz.

pracovníci při formulaci a zveřejňování svých názorů ovlivnění jinými motivy, než jejich svědomím a touhou po uznání ze strany jejich kolegů (nebo jeví-li se být takto ovlivnění v důsledku podmínek jejich zaměstnání), v takovém rozsahu je třeba považovat profesi univerzitních pedagogů za nedůvěryhodnou: její vliv na veřejné mínění je umenšen a problematizován a společnost jako taková nezískává od svých vědců v neznehodnocené podobě onu unikátní a nezbytnou službu, kterou jí má vědecká profese poskytovat.³⁹

Řekl bych, že stávající postoj právnických fakult odpovídá přesně reakci typu „máte od nás, za co jste si zaplatili.“ Alespoň já osobně si nejsem vědom žádné iniciativy, která by se na českých právnických fakultách snažila problém, jemuž se tento článek věnuje, řešit, nebo alespoň uznat jeho existenci. Bez ohledu na zjevné podfinancování, kterým obor trpí, je však, myslím, třeba od něj v tomto ohledu vyžadovat více.

Nechť-ji-li české právnické fakulty problém nadále ignorovat (a zatěžovat svou vědeckou produkci pochybnostmi o nedostatku akademické nezávislosti), nabízejí se jim v principu dvě možná řešení, jež obě leží zcela v rozsahu jejich akademické autonomie:

- zakázat svým pedagogům angažmá v právní praxi, nebo
- přijmout a vynucovat taková etická pravidla, jejichž cílem bude problémy vznikající v důsledku angažmá jejich pedagogů v právní praxi tlumit.

První variantu považuji za stávající situace za zcela nevhodnou. Jejím důsledkem by – při důsledném vynuovení – mohlo být (s ohledem na procentní podíly praktikujících pedagogů uvedené výše v tomto textu) ochromení výuky a výrazné zhoršení kvality výzkumu. Při nedůsledném vynuovení by takové pravidlo oprávněně vyvolalo dojem licoměrnosti, což by byl pro etický profil oboru přesně opačný výsledek, než jaký byl pravidlem zamýšlen.⁴⁰

Na poli formulace a vynuovení etických standardů akademické činnosti mají naopak české právnické fakulty zcela otevřené pole působnosti. Vedle výše citovaných tuzemských etických kodexů by jim jako vhodná inspirace mohl posloužit například Kodex doporučených postupů při výkonu etických a odborných povinností pedagogů právnických fakult, přijatý Asociací amerických právnických fakult.⁴¹ Přinejmenším pro problém předpojatosti/zkreslení výzkumu (*distortion/bias*) obsahuje tento kodex v článku II velmi užitečná pravidla transparentnosti při výzkumné činnosti, podle kterých je pedagog právnické fakulty povinen mj.:

- zveřejnit materiální skutečnosti ohledně přijetí jakékoli přímé či nepřímé platby (jiné, než je běžná akademická odměna), obdržené za kteroukoli relevantní činnost, kterou pedagog vykonává ve své pedagogické roli, jakož i jakýkoli jiný ekonomický zájem na ní;

³⁹ The Declaration of Principles of Academic Freedom and Academic Tenure, The American Association of University Professors, 1915, citováno z Finkin, M.W., Post, R.C. *For the Common Good: Principles of Academic Freedom*, New Haven: Yale University Press, 2009, s. 162–164. Nosným tématem Deklarace byl problém regulace libovůle neakademického managementu univerzit (či jejich zakladatelů) při rozhodování o trvání pracovního poměru zaměstnanců akademických, výše uvedené argumenty jsou však přenosné i do kontextu diskuse, kterou navozují tímto textem.

⁴⁰ Poučné srovnání nabízí v tomto ohledu Chorvatsko, jehož právnické fakulty zákaz právní praxe pedagogů formálně praktikují, je však rutinně obcházen. Srov. příspěvek Zvonimira Jeliniče z právnické fakulty Univerzity J. J. Strossmayera v Osijeku, přednesený na konferenci „Complex Law Teaching: Knowledge, Skills and Values“ v Olomouci v září 2012 pod názvem „Using the market pressures to strike a better balance between theory and practice. A case of Croatia“.

⁴¹ Statement of Good Practices by Law Professors in the Discharge of their Ethical and Professional Responsibilities, The Association of American Law Schools, přijat v roce 1989, novelizován v roce 2003, k dispozici na http://www.aals.org/about_handbook_sgp_eth.php.

- zveřejnit skutečnost, že názory nebo stanoviska vyjádřené při jakékoli relevantní činnosti byly zaujaty či formulovány v souvislosti se zastupováním klienta či s konzultací mu poskytnutou (ať již šlo o placenou službu či nikoli), a to ve všech případech, v nichž by rozumný člověk mohl mít za to, že tato skutečnost ovlivnila závěry, k nimž pedagog dospěl;
- pokud ve zveřejnění identity klienta pedagoga brání etická pravidla výkonu advokacie, je pedagog povinen popsat klienta nebo zastupovaný zájem nebo obojí obecným způsobem;
- „relevantní činností“ se rozumí publikační činnost, ústní prezentace na konferencích, participace v legislativních výborech a podobných poradních orgánech i odborná svědectví podávaná v souvislosti s jakýmkoli právním řízením;
- zveřejnění je třeba učinit co nejdříve je to možné, což je zpravidla v okamžiku, kdy byl pedagog poprvé osloven s výzvou k předložení písemné publikace nebo podání ústní prezentace, jinak při předložení publikace vydavateli nebo před pronesením ústní prezentace.

Podobné pravidlo obsahuje ve vztahu k výuce článek I, podle kterého je pedagog povinen v případě, že při výuce prezentuje názory, ke kterým dospěl při klientské práci, na tuto skutečnost vhodným způsobem upozornit.⁴²

Zavedením a vynucováním obdobných pravidel by české právnické fakulty významně zvýšily důvěryhodnost výzkumu, který jejich pedagogové produkují. Pokud by stejný standard transparentnosti začaly vyžadovat po právních nakladatelích, mohly by navíc přispět ke kultivaci celého publikačního prostředí v oboru.

Na problém umlčení (*silencing*) naopak žádný jednoduchý lék neexistuje, a dokud se budou právní teoretici živit právní praxí, je třeba s tímto problémem počítat. Ekonomická logika, vyjádřená příslovím v názvu tohoto článku, je v některých ohledech velmi neúprosná. To však neznamená, že vhodně formulovaná etická pravidla⁴³ by nemohla i tento problém postupně zmírňovat – již tím, že jej uznají, popíší a že budou praktikující právní teoretiky opakovaně upozorňovat na jeho nebezpečí pro společenskou roli a reputaci profese.

Po více než dvaceti letech od vzniku trhu s právními službami není, myslím, nespravedlivě předčasné začít tento vhléd po tuzemských právnických fakultách žádat.

PŘÍLOHA

Přehled počtů pedagogických pracovníků českých právnických fakult v jednotlivých úrovních seniority s rozlišením na aktivní členy České advokátní komory (sloupec „Člen ČAK“), a na ostatní (sloupec „NE“)⁴⁴.

⁴² Problém předpojatosti či zkeslení výzkumu není jediným problémem, s nímž by „Statement“ mohl českým právnickým fakultám pomoci. Dokument dále obsahuje též podrobná pravidla regulující vztahy a odpovědnost pedagogů vůči studentům (včetně pravidel hodnocení výsledků studia, sexuálních styků se studenty, nebo využívání výsledků studentského výzkumu ve výzkumu vlastním), a dále vztahy a odpovědnosti vůči akademickým kolegům, fakultě a univerzitě a veřejnosti. K tématu odpovědnosti pedagogů právnických fakult vůči studentům viz dále např. FREEDMAN, M. H. The Professional Responsibility of the Law Professor: Three Neglected Questions, 39 *Vand. L. Rev.* 275 (1986).

⁴³ Srov. výše citované pravidlo čl. 2(2)(e) etického kodexu Masarykovy univerzity.

⁴⁴ Dle stavu k srpnu 2012.

	Celkem	Člen ČAK	NE	ČAK %	NE %
FPR Západočeské univerzity v Plzni					
Profesoři	14	2	12	14,29	85,71
Docenti	13	5	8	38,46	61,54
Odb. asistenti, asistenti	86	29	57	33,72	66,28
Celkem	113	36	77	31,86	68,14
PF Palackého univerzity v Olomouci					
Profesoři	6	3	3	50	50
Docenti	10	1	9	10	90
Odb. asistenti, asistenti	58	4	54	6,9	93,1
Celkem	74	8	66	10,81	89,19
PF Masarykovy univerzity v Brně					
Profesoři	19	4	15	21,05	78,95
Docenti	22	4	18	18,18	81,82
Odb. asistenti, asistenti	50	8	42	16	84
Celkem	91	16	75	17,6	82,4
PF Univerzity Karlovy v Praze					
Profesoři	30	10	20	33,33	66,66
Docenti	39	9	30	23,08	76,92
Odb. asistenti, asistenti	101	28	73	27,72	72,28
Celkem	170	47	123	27,65	72,35
Profesoři za všechny fakulty	69	19	50	27,54	72,46
Docenti za všechny fakulty	84	19	65	22,62	77,38
Odb. asistenti, asistenti za všechny fakulty	295	69	226	23,39	76,61
Všichni vyučující	448	107	341	23,88	76,12

JUDr. Tomáš Richter, Ph.D., LL.M.

Advokát/Of Counsel, Clifford Chance LLP Praha,
Radboud University Nijmegen,
Institut ekonomických studií FSV UK Praha

Tomáš Richter

He Who Pays the Piper: the Conflicts Involved in Combining Careers in Legal Academia and Legal Practice

***Abstract:** The article aims to draw attention to the conflicts arising between the ethical standards of practical lawyering and those of legal scholarship where both vocations are combined in the person of the legal scholar involved in client work. The article gives examples of typical conflicts, inquires into the economic grounds underlying those conflicts, and tries to empirically track the incidence and organisational forms of instances in which careers in legal academia and legal practice are actually combined in the Czech market. Based on these observations, the article points to the dangers for the integrity of legal scholarship ensuing from these conflicts and sets on a search for codifications (mainly foreign) of ethical standards for academic work that could be used as a source of inspiration in combating those risks.*

***Key words:** combining legal practice and legal academia, ethical standards in academic research, ethical standards in legal practice, independence of academic enquiry, financing of legal academia in emerging markets*